

## **INDIVIDUEEL ARTIKEL**

Bachelorproject

academiejaar 2024 – 2025, eerste zittijd

Naam: Vermeulen

Voornaam: Ayco

Klasgroep: PBA-SW/3A1

Onderwerp: VAN BESTRAFFEN NAAR HERSTELLEN: DE KRACHT VAN VERBINDING EN  
DIALOOG IN HET SECUNDAIR ONDERWIJS

Docent: Annemie Coone

## **INHOUDSTAFEL**

---

<b>INHOUDSTAFEL</b>	2
<b>INLEIDING</b>	3
<b>HOOFDSTUK I. CONTEXT</b>	4
a. Achtergrond van het probleem	4
b. Probleemdefiniëring	5
<b>HOOFDSTUK II. THEORETISCH KADER</b>	6
a. Betekenis ‘straffen’ in het onderwijs	6
b. Effectiviteit van straffen	7
c. Herstelrecht of ‘restorative justice’	8
d. Betekenis ‘herstelgericht werken’ in het onderwijs	9
e. Link tussen herstelgericht werken en sociaal werk in het algemeen	11
<b>HOOFDSTUK III. UITDAGINGEN VAN HERSTELGERICHT WERKEN IN DE PRAKTIJK</b>	14
a. Obstakels en uitdagingen van herstelgericht werken in het onderwijs	14
<b>HOOFDSTUK IV. CONCLUSIE</b>	16
<b>HOOFDSTUK V. LITERATUURLIJST</b>	17
<b>HOOFDSTUK VI. REFERENTIELIJST – PERSOONLIJKE COMMUNICATIE</b>	18
<b>HOOFDSTUK VI. BIJLAGEN</b>	20
a. Interviewleidraad leerlingenbegeleiding	20
b. Interviewleidraad leerkracht	21
c. Enquête	22

## INLEIDING

---

Tijdens mijn stage in het secundair onderwijs kon ik vaststellen dat ongewenst gedrag van leerlingen vaak werd aangepakt met bestraffende maatregelen. Er werd zelden gekozen voor eerst een gesprek aan te gaan met de leerling. Daarnaast bleef het achterhalen van mogelijke onderliggende oorzaken achterwege.

Een specifieke situatie die me bijbleef, illustreert dit duidelijk. Een leerling van het tweede middelbaar kwam het eerste lesuur te laat binnen. De leerkracht reageerde gefrustreerd en legde de leerling een strafstudie op voor herhaaldelijk te laat komen. De leerling reageerde met verzet, waarbij ze aangaf dat het niet haar schuld was. Hierdoor werd de leerling uit de klas gestuurd en moest ze zich melden bij de zorgcoördinator. Als stagiair bij de zorgcoördinator mocht ik aanwezig zijn bij het gesprek dat volgde. Het bleek dat de leerling nog zeven broers en zussen heeft die op tijd op verschillende scholen aanwezig moeten zijn. Dit is voor de ouders een grote uitdaging. De leerling komt niet te laat uit onwil, maar door omstandigheden waar ze geen controle over heeft. Hierdoor ervoer de leerling de straf als onrechtvaardig.

Dit incident toonde mij het belang van dialoog en poging tot wederzijds begrip. Voor dit individuele artikel werd een online survey uitgevoerd via *Google Forms*. Deze enquête werd verstuurd naar alle leerkrachten van mijn stageplaats. In de enquête werd er onder andere gepeild naar de kennis van herstelgericht werken binnen het onderwijs. Het was opmerkelijk dat alle respondenten zich bewust zijn van betere benaderingen, zoals herstelgericht werken, en de effectiviteit daarvan inzien. Daarnaast heeft meer dan de helft een positieve houding tegenover herstelgericht werken. In bijlage drie vindt u de enquête terug met alle antwoordmogelijkheden. Toch merkte ik dat herstelgericht werken vaak niet wordt toegepast in de praktijk. Dit motiveerde mij om te onderzoeken wat de redenen hierachter zijn en of er obstakels zijn die hieraan ten grondslag liggen.

Voor mijn onderzoek heb ik, naast een enquête en literatuurstudie, ook interviews afgenomen. Ik interviewde Sylvie Bryon, leerlingenbegeleiding van mijn stageplaats, en een leerkracht die herstelgericht werken toepast. Om een open en eerlijke communicatie te waarborgen, werd aan de respondenten de mogelijkheid geboden om anoniem te blijven. De leerkracht maakte hier gebruik van, vermoedelijk om vrijuit te kunnen spreken zonder gevolgen. Zij bieden inzicht in en praktijkervaring met de toepassing van herstelgericht werken. Sylvie kan het bredere perspectief van welzijn en organisatie van herstelgericht werken delen, terwijl de leerkracht praktijkervaringen en succesverhalen kan aandragen.

### Achtergrond van het probleem

School en gezin delen de verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling van kinderen (Bracke, 2021). In dit artikel wordt er vooral gefocust op de verantwoordelijkheid van de school. De school is een opvoedingsmilieu waarin jongeren worden voorbereid op volwaardig burgerschap (Bracke, 2021). Een positief pedagogisch schoolklimaat is hierin essentieel, aangezien leerlingen het meest van hun tijd op school doorbrengen. Een dergelijk klimaat wordt bereikt wanneer leerlingen zich gewaardeerd en gerespecteerd voelen, maar ook de ruimte hebben om hun meningen en ideeën te kunnen delen (Nieuwelink, 2021).

Een goede relatie tussen de leerkracht en de leerling vormt de basis van een goed schoolklimaat. Het zorgt ervoor dat er wordt ingezet op de veiligheid, motivatie en het welbevinden van de leerlingen (Van Eck, 2021). Problemen binnen deze relatie hebben ongetwijfeld een impact op het welbevinden (Koenen, 2019). Er zal sprake zijn van frustraties, conflicten en negatieve gevoelens (Van Eck, 2021). Daarnaast zorgt een negatieve relatie voor meer gedragsproblemen bij leerlingen (Bosman, 2018). Deze negatieve gevolgen zullen het pedagogisch klimaat op school ondermijnen. Een methode die een goed klasmanagement en een positieve relatie tussen leerkracht en leerling stimuleert, is nodig (Van Peteghem, 2020).

Om hieraan te voldoen, is het belangrijk niet meteen over te gaan tot straffen. In het secundair onderwijs bestaat de gewoonte om ongewenst gedrag van leerlingen te bestraffen. Dit zou een negatieve invloed hebben op schoolprestaties, het welzijn van leerlingen en relaties tussen partijen (Manten & Rijke, 2019). Dit alles ondermijnt een positief pedagogisch schoolklimaat. In plaats van een leerling simpelweg te straffen, moet er gezocht worden naar benaderingen die het wederzijds begrip en respect bevorderen. Herstelgericht werken sluit hierbij aan. Deze aanpak is gebaseerd op positieve relaties en verbondenheid (Vonkenvisie, z.d.).

## **Probleemdefiniëring**

Bij bestraffende maatregelen wordt er gezocht naar degene die de regel en/of grens heeft overschreden en gekeken welke sanctie de overtreder toegewezen krijgt (Windels & Michiels, 2016). Er wordt weinig tijd en ruimte vrijgemaakt voor slachtoffers, voor het stimuleren van verantwoordelijkheid bij daders (Beerten, 2012) en voor het opbouwen, versterken en herstellen van relaties (Windels & Michiels, 2016). Dit ondermijnt een positief pedagogisch schoolklimaat. Er is daarom behoefte aan een methode die gericht is op het voorkomen van dergelijke negatieve gevolgen en het bevorderen van positieve relaties en wederzijds begrip. Hoewel herstelgericht werken steeds meer wordt erkend als een effectievere benadering dan straffen, blijkt de toepassing in de praktijk vaak uitdagend (Beerten, 2021). Dit is zonde, aangezien uitgebreid wetenschappelijk onderzoek aantoont dat herstelgericht werken aanzienlijk betere resultaten oplevert.

## HOOFDSTUK II. THEORETISCH KADER

---

### Betekenis ‘straffen’ in het onderwijs

Van Dale (2024) omschrijft een straf als volgt: ‘Een maatregel tegen iemand als vergelding voor een onrechtmatige daad, een verzuim of overtreding’. Straffen in het onderwijs kan vervolgens geïnterpreteerd worden als het opleggen van een maatregel aan een leerling bij het overtreden van schoolregels. Deze voorschriften worden opgenomen in het schoolreglement met als doel gewenst gedrag te stimuleren.

Er bestaan verschillende soorten maatregelen die genomen kunnen worden bij een schending van de schoolregels. De Vlaamse overheid maakt onderscheid tussen twee categorieën van maatregelen, namelijk de tuchtmaatregelen en de maatregelen die worden genomen wanneer tuchtmaatregelen niet aan de orde zijn<sup>1</sup>. Tuchtmaatregelen bestaan uit een tijdelijke en een definitieve uitsluiting<sup>2</sup>.

Volgens het Kinderrechtencommissariaat (2015) hebben de maatregelen die niet behoren tot de tuchtmaatregelen tot doel de leerlingen verplichtingen op te leggen of voorzieningen te ontfemen. Deze maatregelen bestaan uit ordemaatregelen, begeleidende maatregelen en een preventieve schorsing. Ordemaatregelen zijn maatregelen die worden toegepast wanneer een leerling de orde verstoort of de regels, opgenomen in het schoolreglement, niet respecteert. Voorbeelden hiervan zijn een nota, waarschuwing, werkopdracht of nablijven. Begeleidende maatregelen zijn bedoeld voor leerlingen die regelmatig de orde verstoren. Het gaat hier om volgkaarten, gedragscontracten, gesprekken of een time-out. Tot slot is een preventieve schorsing de onmiddellijke schorsing van de leerling, omdat er gevaar dreigt als de leerling op school blijft (Kinderrechtencommissariaat, 2015).

In de enquête werd middels een open vraag gepeild naar waarom straffen vaker wordt toegepast dan alternatieve methoden. Een van de meest voorkomende antwoorden was dat het schoolsysteem en -cultuur straffen meer toelaat dan herstelgericht werken. De meeste respondenten gaven aan dat bestraffende maatregelen meer worden ondersteund, zelfs vanuit de ouders. Vervolgens werd aangegeven dat bestraffende maatregelen nodig zijn om grenzen te stellen. Dit kwam ook tot uiting in het interview met de leerlingenbegeleiding. Volgens Sylvie zorgt straffen ervoor dat de leefregels worden benadrukt en de leerlingen gewezen worden op hetgeen wat ze fout doen. Het wordt beschouwd als een middel om duidelijk te maken wat wel en niet mag binnen de schoolomgeving (Bryon, 2024, 11 december – persoonlijke communicatie). Tot slot blijkt uit de enquête dat leerkrachten vinden dat straffen efficiënter is. Volgens hen kosten alternatieven meer tijd en energie, waardoor de voorkeur bij straffen wordt gelegd.

---

<sup>1</sup> art. 123/8 Codex Secundair Onderwijs

<sup>2</sup> art. 123/10 Codex Secundair Onderwijs

## Effectiviteit van straffen

De effectiviteit van bestraffende maatregelen wordt echter in twijfel getrokken. Vroeger was het idee dat kinderen alleen gewenst gedrag leren door de negatieve gevolgen van ongewenst gedrag te ondervinden (Iris, 2024). Echter, de laatste jaren werden er vragen gesteld bij de werkelijke impact ervan. Onderzoek en praktijkervaringen wijzen erop dat bestraffende maatregelen niet altijd leiden tot de gewenste gedragsveranderingen. Integendeel, ze brengen veel nadelen met zich mee die verder reiken dan de tijdelijke effecten (Iris, 2024).

Eerst en vooral heeft straffen een negatieve invloed op de relatie tussen de leerkracht en de leerling. Deze relaties hebben een grote invloed op de ontwikkeling van leerlingen (Koenen, 2019). Het bepaalt hun schoolresultaten, sociaal functioneren, veiligheidsgevoel, toekomstig gedrag, acceptatie en erkenning (Koenen, 2019; Van Peteghem, 2020). Straffen zet een positieve relatie onder druk en zorgt ervoor dat het vertrouwen en de verbondenheid verloren gaan (Visser, 2024). Dit leidt tot asociaal gedrag en verlies van de motivatie van leerlingen. Leerlingen zullen minder snel het gevraagde gedrag tonen (Visser, 2024). Sylvie Bryon bevestigde dit in het interview. Wanneer leerlingen gewoonweg worden gestraft, begrijpen zij niet waarom hun gedrag niet correct is. Hierdoor kunnen zij het gevoel hebben oneerlijk behandeld te worden. Dit heeft geen positief effect op relaties (Bryon, 2024, 11 december – persoonlijke communicatie).

Een tweede nadeel betreft de duur van het effect van straffen. Straffen zorgt ervoor dat het gedrag op dat specifieke moment stopt, omdat leerlingen schrikken. Op lange termijn zal dit geen effect hebben (Waanders, 2022). Straffen biedt geen structurele verandering bij leerlingen en verliest snel zijn kracht. Door deze verminderde impact zullen er zwaardere middelen nodig zijn om het effect van een straf te blijven zien (Meddens, z.d.). Dit is uiteraard niet wenselijk of acceptabel.

Bovendien hebben straffen een tijdelijk effect, omdat ze enkel de nadruk leggen op de overtreden regel, de dader en de bijbehorende straf (Kinderrechtencommissariaat, 2015). De focus ligt dus enkel op wat zichtbaar is (Appel, z.d.). Daarom levert het kortetermijnresultaten op. De leerling leert hierdoor geen verantwoordelijkheid te nemen voor zijn gedrag, waardoor de kans groot is dat het ongewenste gedrag zich herhaalt (Vonkenvisie, z.d.). Als de leerling zich wel aanpast, doet hij dat vaak om straf te vermijden en niet omdat hij het belang ervan inziet (Visser, 2024).

Een derde nadeel richt zich op het versterken van negatief gedrag. Straffen leidt tot een vicieuze cirkel van zwaardere straffen en meer ongewenst gedrag (Visser, 2024). In principe is de onderliggende behoefte van elk kind dat zij goedkeuring krijgen van hun ouders en opvoeders. Wanneer er gestraft wordt, ervaren kinderen dit vaak als een afwijzing (Meddens, z.d.). Hierdoor neemt hun motivatie om positief gedrag te tonen af. Kinderen vullen zelf een negatieve perceptie in die ouders en opvoeders over hen hebben en gaan zich hier ook naar gedragen. Dit leidt tot een vicieuze cirkel: hoe vaker kinderen zich hiernaar gedragen, hoe

meer ze gestraft worden (Iris, 2024). Leerlingen die regelmatig worden gestraft, kunnen zich gefrustreerd en machteloos voelen, wat hen aanzet tot meer ongewenst gedrag (Visser, 2024).

Het is noodzakelijk om over te stappen naar een benadering die deze nadelen indekt. Herstelgericht werken werkt effectiever en wordt gezien als een alternatieve benadering voor bestraffende maatregelen.

### Herstelrecht of 'restorative justice'

Een herstelgerichte aanpak baseert zich op de principes van het herstelrecht of 'restorative justice'. Herstelrecht is een proces waarbij alle betrokkenen worden gehoord om te bepalen hoe de aangerichte schade kan worden hersteld. Herstelgerichte scholen richten zich op de betrokkenheid van alle belanghebbenden bij het oplossen van conflicten en het vormgeven van de school (Deprez & Michiels, 2017). Volgens de organisatie Project LIFT (2023), die zich inzet voor het bevorderen van herstelgericht werken, zijn er drie belanghebbenden bij herstelrecht. De slachtoffers, de daders en hun zorggemeenschappen spelen een rol. Deze belanghebbenden worden voorgesteld aan de hand van drie overlappende cirkels in Figuur 1. Het herstelrecht geeft slachtoffers een actievere rol dan voordien. Ze kunnen hun gevoelens delen, vragen stellen en meedenken over hoe de schade hersteld kan worden. Voor daders biedt herstelrecht de mogelijkheid om inzicht te krijgen in de gevolgen van hun daden en welke stappen ze moeten ondernemen om dit goed te maken. Dit zorgt voor een verantwoordelijkheidsgevoel. Tot slot biedt herstelrecht betrokkenheid van de gemeenschap bij het proces, zodat de gemeenschap kan bijdragen aan een veiligere, meer verbonden en begripvolle samenleving (Project LIFT, 2023).



Figuur 1. How Restorative Justice Works (Project LIFT, 2023).

Sylvie Bryon duidde in het interview deze betrokkenheid van alle partijen als een belangrijk voordeel van herstelgericht werken. Ze gaf aan dat herstelgericht werken voordelen biedt voor elke partij, omdat alle belanghebbenden betrokken worden in het proces om het conflict te behandelen. Het zorgt ervoor dat



iedereen zich gehoord voelt. Op deze manier wordt niemand buitengesloten tijdens het herstelproces (Bryon, 2024, 11 december – persoonlijke communicatie).

Voordat herstelrecht kan worden toegepast, moeten drie belangrijke principes worden nageleefd, namelijk vertrouwelijkheid, vrijwilligheid en neutraliteit. Alles wat besproken wordt, mag niet buiten dat gesprek gebruikt of gezegd worden. Daarnaast moet elke partij bereid zijn om mee te werken en over voldoende informatie beschikken om een weloverwogen keuze te maken. Verder moet de vrijwilligheid gedurende het hele proces behouden blijven. Tot slot stelt de bemiddelaar of begeleider zich onpartijdig op (Elbers et al., 2020; Moderator, 2016).

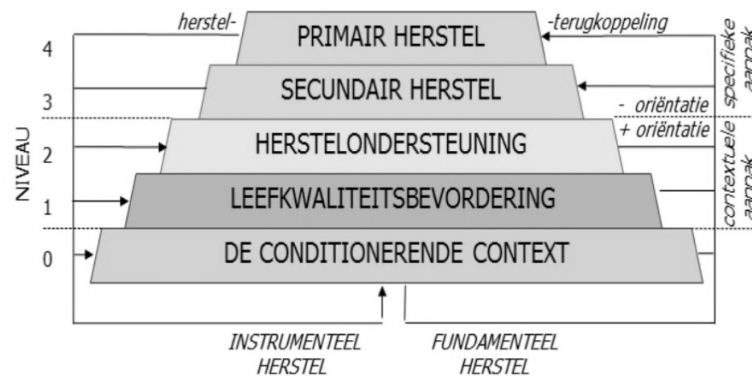
### **Betekenis ‘herstelgericht werken’ in het onderwijs**

Ligand is een sociaalwerkorganisatie die mensen en organisaties traint in conflictbemiddeling. De organisatie was een van de eerste die gespecialiseerd was in herstelgericht werken en positieve heroriëntering. Deze trainingen zijn gebaseerd op een brede praktijkervaring binnen jeugdhulp en onderwijs. Door de overvolle agenda van de verantwoordelijke van de organisatie was het helaas niet mogelijk om een interview af te nemen. Ter compensatie ontving ik waardevolle documentatie van de organisatie met betrekking tot herstelgericht werken.

Volgens Ligand is een herstelgerichte school niet alleen een school die herstelgesprekken voert wanneer er conflicten ontstaan (Deprez & Michiels, 2017). Herstelgericht werken wordt gerealiseerd wanneer er sprake is van een veilig en ondersteunend leef- en leerklimaat met voldoende structuur en passende zorg. Een belangrijke voorwaarde hierin is een open en geweldloze communicatie waarbij iedereen wordt aangespoord relaties op te bouwen, te onderhouden en te herstellen (Ligand, 2014). Hierbij werken leerlingen samen aan een positief klasklimaat door samen te werken aan opdrachten, leerlingenraden, enzovoort. Leerkrachten werken als een team en nemen actief beslissingen die ten goede komen aan de school. Ouders spelen ook een rol. Zij moeten zich betrokken voelen bij de schoolgemeenschap en hieraan bijdragen (Deprez & Michiels, 2017).

Herstelgericht werken heeft verschillende belangrijke uitgangspunten. Een eerste uitgangspunt is de focus op het herstellen van de materiële, emotionele en relationele schade. Daarnaast draait het om verbindend samenwerken, waarin betrokkenen worden samengebracht om een stem te kunnen geven in het herstellingsproces. Een derde uitgangspunt is dat elk van de betrokkenen zijn verantwoordelijkheid draagt. Slachtoffers worden aangemoedigd actief deel te nemen aan de herstelprocessen en daders worden geconfronteerd met wat ze hebben aangericht. Vervolgens is het uitdrukken van gevoelens ook een belangrijk principe. Emoties zijn signalen van onderliggende behoeften. Als deze begrepen worden, kan de empathie bevorderd worden en herstel plaatsvinden. Tot slot speelt de gemeenschap een belangrijke rol, zoals eerder vermeld in dit artikel (Ligand, 2014).

De herstellpiramide van Declerck is een sterk instrument om herstelgericht werken in de praktijk te realiseren. Het focust op verschillende vormen van herstelgericht werken die gebruikt kunnen worden na een conflict of incident. Aan de hand van dit instrument leert de school een integraal herstelplan opmaken. ‘Herstel’ is een breed concept waar veel elementen een invloed op uitoefenen. Het bestaat enerzijds uit praten over het conflict en anderzijds uit verschillende niveaus die worden opgenomen in de herstellpiramide (Agentschap Opgroeien, 2022; Declerck, z.d.). Deze piramide wordt weergegeven in Figuur 2.



Figuur 2. De Herstellpiramide, uit: Declerck J., *Delinquentie en haar context bekeken vanuit een cyclisch model van 'integratie-desintegratie'*. Diss. doct. KU Leuven, Afd. Strafrecht, Strafvordering en Criminologie, 2005, IV.

Onderaan de piramide staat de conditionerende context. Dat is de maatschappelijke context die factoren bevat zoals veiligheid en diversiteit. Op niveau één staat de leefkwaliteitsbevordering. Dat richt zich op een positief leefklimaat in de groep, waarin verzorgen, samen eten, spelen, werken en rituelen de basiselementen vormen. Herstelondersteuning bevindt zich op het tweede niveau. Dit zijn de positieve leermomenten die de levenskwaliteit verbeteren en herstel ondersteunen. Op niveau drie staat secundair herstel dat zich richt op de context van het incident en de levensloop van de dader en het slachtoffer. Het laatste niveau bevat het herstellen van de schade door het delict, zoals herstelbemiddeling, terugbetaling en slachtofferconfrontaties. Het helpt om de daders bewust te maken van de impact van hun daden (Agentschap Opgroeien, 2022).

Maria Beerten is iemand met veel kennis over de toepassing van herstelgericht werken in het onderwijs. Momenteel is zij werkzaam als hergo-moderator (herstelgericht groepsoverleg). Volgens Beerten en van Waterschoot (2020) zijn er verschillende herstelgerichte methodieken die toegepast kunnen worden in het onderwijs om conflicten of incidenten op te lossen. Een belangrijke eerste stap is dat alle belanghebbenden beschikken over de herstelgerichte taal. Deze taal is ontworpen om empathie, begrip en verantwoordelijkheid te bevorderen bij alle betrokkenen. Na een conflict worden er vragen gesteld die gebaseerd zijn op vijf thema's:

1. “Wat is er gebeurd?”
2. Gedachten en gevoelens
3. Empathie en schade
4. Noden en de gemeenschappelijke verantwoordelijkheid voor de gemaakte keuzes en resultaten

In lijn met deze theorie blijkt uit mijn interview met de leerkracht dat binnen de school waar het gesprek plaatsvond een gelijkaardige structuur wordt gevolgd. Er wordt een schriftelijke neerslag gemaakt door de betrokken partijen. Hierin wordt in eigen woorden verteld wat er is gebeurd. Dit wordt gevolgd door verdiepende vragen die worden gesteld door de begeleider van het gesprek. De leerkracht gaf het belang van doorvragen aan. Gevoelens en onderliggende behoeften moeten achterhaald worden. (Anoniem, 2024, 11 december – persoonlijke communicatie). Sylvie Bryon bevestigt dit standpunt. Volgens haar is dit de meest toegepaste herstelgerichte methodiek binnen scholen (Bryon, 2024, 11 december – persoonlijke communicatie).

Daarnaast zijn er herstelcirkels. Dit zijn groepsgesprekken waarbij alle betrokkenen in een cirkel samenzitten en bespreken hoe de relaties tussen hen hersteld kunnen worden en de schade erkent kan worden (Beerten & van Waterschoot, 2020). Dit principe vond ook toepassing in het interview, waar de leerkracht een situatie beschreef waarin een leerling werd gepest en buitengesloten door de klas. De leerling vond hierdoor geen aansluiting bij de groep, wat een negatieve invloed had op diens welzijn. In reactie hierop besteedde de leerkracht een lesuur aan een groepsgesprek. Hierbij werd er ingegaan op de impact van uitsluiting, waarbij de leerlingen werden aangemoedigd om hun gevoelens te delen en het effect van hun gedrag op anderen te erkennen. De leerkracht zou dit doen omwille van verschillende redenen. Door de leerlingen te laten inzien hoe bepaald gedrag een grote invloed kan hebben op anderen, ontstaat er begrip en worden relaties hersteld. Dit zorgt voor een positieve klassfeer. Daarnaast stelde de leerkracht dat dit al voor een deel het welzijn van de buitengesloten leerling zal verbeteren, doordat diens ervaring erkend wordt (Anoniem, 2024, 11 december – persoonlijke communicatie).

Bij een ernstig conflict of incident, zoals een vechtpartij of bedreiging, wordt er een hergo-moderator ingeschakeld. Het is vaak via Hergo dat herstelgerichte methodieken in scholen worden opgenomen. Dader(s), slachtoffer(s) en steunfiguren gaan samen met een deskundige op zoek naar manieren om de schade te herstellen. Een belangrijke voorwaarde voor deze methodiek is dat de dader zich bewust is van wat hij fout heeft gedaan. De duur en structuur van een dergelijk gesprek zijn op voorhand bepaald op basis van de ernst van het incident (Beerten & van Waterschoot, 2020; Kinderrechtencommissariaat, 2015). In het secundair onderwijs zijn herstelgerichte groepsoverleggen structureel ingebed, zoals de korte time-outprojecten (Beerten & van Waterschoot, 2020).

### **Link tussen herstelgericht werken en sociaal werk in het algemeen**

In mijn visie is een van de belangrijkste redenen waarom herstelgericht werken als effectiever wordt beschouwd, het feit dat deze aanpak kijkt naar een veel bredere context dan bestraffend werken. Het gaat niet oppervlakkig te werk. Herstelgericht werken kijkt niet enkel naar het straffen van ongewenst gedrag en de dader, maar het kijkt ook naar de schade, de gebroken relaties en het herstellen daarvan. Herstelgericht

werken stimuleert verantwoordelijkheidsgevoel, empathie en samenwerking in tegenstelling tot bestraffende maatregelen. Het biedt de mogelijkheid om alle betrokkenen te betrekken bij het herstelproces.

Bovendien sluit herstelgericht werken goed aan bij de kernwaarden van sociaal werk. De International Federation of Social Workers (IFSW) keurde onderstaande definitie van sociaal werk goed in 2014. Sindsdien is dit de globale definitie van het sociaal werk (International Federation of Social Workers, 2014).

*‘Sociaal werk is een op de praktijk gebaseerd beroep en een academische discipline die sociale verandering en ontwikkeling, sociale cohesie, empowerment en bevrijding van mensen bevordert. Principes van sociale rechtvaardigheid, mensenrechten, collectieve sociale verantwoordelijkheid en respect voor vormen van diversiteit staan centraal in het sociaal werk. Onderbouwd door sociaalwerktheorieën, sociale- en menswetenschappen en inheemse of lokale vormen van kennis, engageert sociaal werk mensen en structuren om problemen aan te pakken en welzijn te bevorderen.’ (International Federation of Social Workers, 2014).*

In de definitie van Sociaal werk zijn een aantal begrippen en principes die terugkeren in herstelgericht werken. Eerst en vooral is rechtvaardigheid een principe dat in beide centraal staat. Volgens het Kinderrechtencommissariaat (2015) gebeurt herstelgericht werken vanuit een eigen kijk op de betekenis van normen en normoverschrijdend gedrag. Scholen die herstelgericht te werk gaan, versterken de relaties binnen de school, en spanningen en conflicten worden aangepakt door schade en relaties te herstellen. Het biedt een rechtvaardige aanpak van problemen en leidt tot minder tuchtprocedures en uitsluitingen.

Zoals eerder vermeld, focust herstelgericht werken op het herstel van de aangerichte schade, maar ook op het herstel van de onderlinge relaties die door het conflict of incident verstoord zijn. Dit sluit aan bij het beginsel geen schade te berokkenen dat wordt nagestreefd door het sociaal werk.

Martin Wright beschouwt het herstelrecht als een alternatieve benadering voor het strafrecht, waarbij het herstellen van de schade en situatie centraal staan. Daarnaast stelt hij dat herstelrecht naast de uitkomst ook aandacht besteedt aan het proces zelf. Op elk moment van het proces moet de menselijkheid van het slachtoffer en de misdadiger gerespecteerd worden. Herstelrecht, de wortels van herstelgericht werken, legt de focus op de toekomst, op mensenrechten en op menselijkheid (De Meyer, 2020). De principes respect voor de waardigheid van mensen en mensenrechten komen terug in de waarden van sociaal werk.

Windels en Michiels (2016) benadrukken dat de persoon die het herstelproces begeleidt eerder een procesbegeleider is dan een hulpverlener, met het doel de betrokkenen te helpen om tot een gezamenlijke oplossing te komen. Herstelgericht werken zorgt ervoor dat iedereen controle heeft over zijn of haar eigen situatie, door iedereen actief te betrekken bij het herstelproces en niemand erbuiten te laten staan. Elke belanghebbende wordt aangezet tot reflectie, om na te denken over zichzelf, hun gevoelens, aandeel en

verwachtingen, en om elk hun stem te laten horen (Windels & Michiels, 2016). Sylvie Bryon haalde ook het belang van de betrokkenheid van iedere partij aan. Door elke partij op gesprek te laten komen, zullen zij zich betrokken voelen en het gevoel krijgen dat zij mee het proces bepalen (Bryon, 2024, 11 december – persoonlijke communicatie). Dit valt samen met het sociaal werkprincipe van empowerment, waarbij individuen geholpen worden om hun eigen kracht en verantwoordelijkheid te ontdekken.

Ook het principe van collectieve sociale verantwoordelijkheid komt zowel in herstelgericht werken als in de definitie van sociaal werk voor. Zoals eerder vermeld, draagt het herstelgericht werken bij aan het creëren van verantwoordelijkheidsgevoel door de daders bewust te maken van de impact van hun daden en slachtoffers actief te betrekken bij de herstelprocessen. Dit versterkt het bewustzijn van de gedeelde verantwoordelijkheid voor herstel en het bevorderen van sociale cohesie.

Het is duidelijk dat sociaal werk en herstelgericht werken nauw met elkaar verweven zijn. Hoewel er ongetwijfeld nog talloze andere voorbeelden en argumenten bestaan die deze relatie verder onderbouwen, zijn de hierboven aangehaalde argumenten de vaakst voorkomende in diverse literatuurbronnen.

### Obstakels en uitdagingen van herstelgericht werken in het onderwijs

Herstelgericht werken wordt vaak gezien als een waardevol alternatief voor bestraffende maatregelen in het onderwijs. Toch wordt de toepassing ervan in de praktijk bemoeilijkt. Scholen slagen er niet in om herstelgericht werken volledig in de praktijk te brengen. Er lijken veel factoren te zijn die dit belemmeren. De vorige twee hoofdstukken gaven duidelijk weer dat herstelgericht werken een betere benadering is dan bestraffend op te treden. Door de uitdagingen kan dit niet gerealiseerd worden en dat is zonde.

Veel scholen willen herstelgericht werken toepassen, maar kunnen dat niet door de structurele grens. Hierbij gaat het vooral om de organisatie van scholen. Een belangrijke factor hierbij is de verticale beslissingsstructuur van scholen. Veel leerkrachten schuiven hun problemen en frustraties door naar de directie, omdat de eindverantwoordelijkheid bij hen ligt. Hierdoor zullen leerkrachten niet de gewoonte creëren zelfstandig herstelprocessen op te zetten (Deprez & Michiels, 2017). Als stagiair bij de zorgcoördinator merkte ik dit sterk op. Veel gesprekken werden doorgeschoven naar de zorgcoördinator. Er liggen veel verantwoordelijkheden bij hen, waardoor zij een hoge werkdruk en een overvolle agenda ervaren. Hierdoor worden herstelgesprekken vaak uitgesteld. Tegen de tijd dat het gesprek plaatsvond, waren de emoties al bekoeld en had het conflict of incident al minder impact. Dit verminderde de effectiviteit van de herstelgerichte aanpak.

Een andere factor binnen de structurele grens is de strikte organisatie van de dagindeling in het onderwijs. Er is een groot gebrek aan tijd en ruimte door de strikt vastgelegde leerplannen, curricula, structuur van de lesdagen, jaarkalenders, enzovoort (Deprez & Michiels, 2017). De leerkracht die herstelgericht werken toepast, sprak tijdens het interview ook over de grote tijdsdruk. De leerkracht gaf aan dat ze niet altijd de tijd heeft om een gesprek te voeren. Met het drukke dagschema gaan deze gesprekken vaak ten koste van de pauzes en vaak is die tijd zeer beperkt. Dit zorgt ervoor dat een herstelgericht gesprek oppervlakkig wordt uitgevoerd (Anoniem, 2024, 11 december – persoonlijke communicatie). Sylvie Bryon benadrukte ook dat de schoolstructuur en dagorganisatie hier meer voor open moeten staan, zodat er voldoende tijd voor herstelgesprekken wordt vrijgemaakt (Bryon, 2024, 11 december – persoonlijke communicatie).

In de enquête werd door middel van een open vraag gepeild naar de uitdagingen die leerkrachten identificeren bij herstelgericht werken. Het gebrek aan tijd is een terugkerend probleem. De Vlaamse overheid stelt eindtermen en leerplannen op die leerkrachten moeten volgen en bereiken op het einde van het schooljaar. Alles hierrond is zeer strikt vastgelegd. De leerkrachten hebben maar enkele uurtjes per week om deze doelen te behalen, aangezien er voor elk vak een andere lesgever is in het secundair onderwijs. Zo goed als elke seconde telt om deze doelen te behalen. Hierdoor is er weinig tijd om een diepe, goede relatie tussen de

leerkracht en leerling op te bouwen. De leerkracht heeft nauwelijks de ruimte om echt in verbinding te treden met de leerlingen (Deprez & Michiels, 2017).

Een ander groot obstakel is de overregulering. Er heerst een schoolcultuur waarin regels en afspraken een belangrijk onderdeel vormen (Deprez & Michiels, 2017). Sancties, zoals strafstudie of schorsing, worden vaak als de standaardreactie gezien, terwijl herstelgerichte benaderingen minder ingeburgerd zijn. In schoolreglementen zijn er zodanig veel sancties gekoppeld aan elke mate of niveau van ongewenst gedrag (Bryon, 2024, 11 december – persoonlijke communicatie). Dit werd tijdens het interview verduidelijkt aan de hand van een praktijkvoorbeeld van hoe de leerkracht herstelgericht wilde reageren op een leerling die stelselmatig verschillende nota's ontving. Echter, het schoolreglement schreef strafstudie voor, en de directie bood weinig ruimte om af te wijken van deze standaardprocedure (Anoniem, 2024, 11 december – persoonlijke communicatie). Sommige leerlingen zullen het systeem ondergaan, maar er zullen zeker ook leerlingen zijn die de regels gaan omzeilen en hiervan een gewoonte maken. Een teveel aan regels werkt vervreemdend (Deprez & Michiels, 2017). Daarnaast speelt de houding van ouders een rol. Sommige ouders verwachten dat scholen streng optreden bij wangedrag en zien herstelgerichte methodieken als "te soft". Zelfs als leerkrachten zelf overtuigd zijn van de voordelen van herstelgerichte methodieken, zullen zij door de overtuiging van ouders vasthangen aan traditionele sancties (Bryon, 2024, 11 december – persoonlijke communicatie).

Sommige leerkrachten staan er gewoonweg niet voor open. Volgens Sylvie Bryon ligt het soms gewoonweg aan de persoonlijkheid en overtuiging van de leerkracht. Sommige leerkrachten zien het nut er niet van in en geloven niet dat dit positievere effecten heeft dan bestraffende maatregelen (Bryon, 2024, 11 december – persoonlijke communicatie). Dit kwam ook tot uiting in de enquête. Sommige leerkrachten gaven als antwoord dat een herstelgerichte aanpak soms niet 'natuurlijk' aanvoelt, omdat ze een strafcultuur gewend zijn. Volgens Deprez en Michiels (2017) verdwijnt tijdens het opgroeien het vermogen om echt te zijn. Verbinding en openheid staan centraal in herstelgericht werken, maar er bestaat de gewoonte om de ware zelf niet te tonen. Naast het gebrek aan betrokkenheid van ouders of leerkrachten, kunnen leerlingen soms ook weinig betrokkenheid tonen tegenover herstelgerichte processen. Volgens de geïnterviewde leerkracht kan dit voortkomen uit een gebrek aan begrip of interesse (Anoniem, 2024, 11 december – persoonlijke communicatie).

Herstelgericht werken wordt vaak belemmerd door structurele grenzen in het onderwijs, zoals de strikte dagindeling, overregulering en de verticale beslissingsstructuur. Daarnaast spelen weerstand en persoonlijke overtuigingen van leerkrachten, ouders en leerlingen een rol. Deze obstakels maken het moeilijk om herstelgericht werken zo optimaal mogelijk in de praktijk toe te passen.

## HOOFDSTUK IV. CONCLUSIE

---

Straffen in het onderwijs blijkt op lange termijn niet altijd effectief in het bevorderen van gewenst gedrag. Het leidt vaak tot een verslechtering van de relatie tussen leerkracht en leerling, heeft een tijdelijke impact en kan zelfs negatief gedrag versterken. Herstelgericht werken biedt een effectievere benadering door niet alleen het gedrag van de dader aan te pakken, maar ook de onderliggende oorzaak en de schade aan relaties. Deze benadering betreft alle belanghebbenden in het herstelproces, bijvoorbeeld empathie, verantwoordelijkheid en sociale cohesie. Met respect voor mensenrechten, sociale rechtvaardigheid en collectieve verantwoordelijkheid vormt dit een waardevolle methode in het onderwijs.

Toch wordt de volledige implementatie van herstelgericht werken in de praktijk belemmerd. De onaangepaste organisatiestructuur van scholen ligt aan de basis van de structurele, culturele en persoonlijke obstakels. Mijn visie is dat de uitdaging van herstelgericht werken niet alleen gaat over de bereidheid van individuen om deze aanpak toe te passen, maar vooral over hoe scholen hun organisatiestructuur kunnen aanpassen aan de noden van vandaag. Alleen door deze obstakels aan te pakken en na te denken over hoe deze uitdaging aangepakt kan worden, kan herstelgericht werken effectief worden toegepast in het onderwijs.



## HOOFDSTUK V. LITERATUURLIJST

---

- Agentschap Opgroeien. (2022, 12 april). *Samen op weg naar herstel: Handleiding Herstelgericht Werken in GI*. Geraadpleegd op 7 januari 2024, van <https://www.jeugdhulp.be/sites/default/files/documents/handleiding-samen-op-weg-naar-herstel.pdf>
- Appel, B. (z.d.). *Straffen*. Centrum Pedagogisch Contact. Geraadpleegd op 4 januari 2025, via <https://centrumpedagogischcontact.nl/artikelen/straffen/>
- Beerten, M. (2012). *Op weg naar een herstelgericht beleid op school*. *Welwijs*, 23(4), 29–33. Opgehaald van <https://welwijs.be/Jaargangen.htm>
- Beerten, M., & van Waterschoot, T. (2020). *Herstelgericht handelen. Groeikansen voor de hele school* (editie 1). Gompel&Svacina.
- Beerten, M. (2021). Herstellen zonder straf. Een haalbare stap voor scholen? *Welwijs*, 32(4), 14-17.
- Bosman, R. (2018, 1 april). Goede leerkracht-kind relaties: belangrijk voor kind én leerkracht. *De Wereld van het Jonge Kind*, 45(8), pp. 17-19.
- Bracke, S. (2021). *Gedeelde verantwoordelijkheid tussen de leerkracht en de leerlingenbegeleider: communicatie als sleutel tot succes* (rug01:003011149) [Masterproef, Universiteit Gent]. Universiteitsbibliotheek Gent. <https://lib.ugent.be/catalog/rug01:003011149>
- Codex Secundair Onderwijs. (2010, 17 december). Geraadpleegd op 4 januari 2025, van <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=14289#301965>
- Declerck, J. (z.d.). *Werken aan herstel met de herstelpiramide*. DIALOGO. <https://www.dialogoherstel.org/bibliotheek/deherstelpiramide>
- De Meyer, A. (2020). *Herstelrecht – rechtvaardig voor alle betrokken partijen. Een onderzoek naar de noden van de slachtoffers met het oog op hun herstel*. [Masterproef, Universiteit Gent]. <https://lib.ugent.be/catalog/rug01:002862674>
- Deprez, S., & Michiels, M. (2017). Onderwijs van de toekomst kleurt cyaan. *Tijdschrift voor Herstelrecht*, 17(2), 33-40.
- Elbers, N., Becx, I., & Lauwaert, K. (2020). Herstelrecht. In C. Bijleveld, A. Akkermans, M. Malsch, B. Marseille, & M. Smit (editors), *Nederlandse Encyclopedie Empirical Legal Studies* (blz. 913-937). Boom juridisch. [https://research.vu.nl/ws/portalfiles/portal/118669594/33\\_Herstelrecht.pdf](https://research.vu.nl/ws/portalfiles/portal/118669594/33_Herstelrecht.pdf)
- International Federation of Social Workers. (2014, juli). *Global Definition of Social Work*. Opgehaald van <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/>
- Iris. (2024, 9 augustus). *Waarom opvoeden met zo min mogelijk straf beter werkt*. De Opvoedcoach. Geraadpleegd op 4 januari 2025, van <https://deopvoedcoach.be/bewustopvoeden/waarom-opvoeden-met-zo-min-mogelijk-straf-beter-werkt/>
- Kinderrechtencommissariaat. (2015, mei). *Straffe school: De grenzen van sanctioneren verekend*. Opgehaald van <https://www.kinderrechten.be/publicatie/straffe-school-de-grenzen-van-sanctioneren-verkend>
- Koenen, K. (2019, 1 april). Leerkracht-leerling relaties verbeteren: een blik op je eigen blik. Geraadpleegd op 5 januari 2025, van <https://opgroeienblog.wordpress.com/2019/04/01/leerkracht-leerling-relaties-verbeteren-een-blik-op-je-eigen-blik/>
- Ligand. (2014). *Samen wijs!: Herstelgericht werken op school*. Acco.

Manten, L. L., & Rijke, F. (2019). *Leerlingen en Schoolmedewerkers over het Herstelrecht in het Voortgezet Onderwijs: In Hoevere is het Herstelrecht Toepasbaar in Nederland?* [Bachelorproef, Universiteit Utrecht]. Utrecht University Student Theses. <https://studenttheses.uu.nl/handle/20.500.12932/34662>

Meddens, R. (z.d.). Opvoeden met of zonder straf?. *Psychogoed*. Geraadpleegd op 4 januari 2025, van <https://psychogoed.nl/opvoeden-zonder-straf/>

Moderator. (2016). *Werkingsprincipes herstelrecht*. [Factsheet]. Geraadpleegd op 6 januari 2025, van [https://moderator.be/wp-content/uploads/2016/02/Fact-sheet\\_principes.pdf](https://moderator.be/wp-content/uploads/2016/02/Fact-sheet_principes.pdf)

Nieuwelink, H. (2021). Hoe stimuleer je burgerschap in de klas? *Tangram Magazine*, 2021(1), pp. 24-26.

Project LIFT. (2023). *Understanding restorative justice*. Geraadpleegd op 6 januari 2025, van <https://projectliftservices.org/restorative-justice/understanding-restorative-justice/>

Van Dale. (2024). Straf. In *Van Dale hedendaags Nederlands* (16). Geraadpleegd op 24 december 2024, van <https://www.vandale.nl/gratis-woordenboek/nederlands/betekenis/straf>

Van Eck, P. (2021). *Het creëren van een goed pedagogisch klimaat in de klas*. Onderwijskennis.nl (NRO). Geraadpleegd op 20 december 2024, van [www.onderwijskennis.nl/node/637](http://www.onderwijskennis.nl/node/637)

Van Peteghem, J. (2020). *Straffen, oude versus nieuwe methodes. Wat zeggen de theorie en de praktijk?* (rug01:002839389) [Masterproef, Universiteit Gent]. Universiteitsbibliotheek Gent. <https://lib.ugent.be/catalog/rug01:002839389>

Visser, C. (2024, 19 juni). *Straffen is een schijnoplossing: dit is wat je beter kunt doen*. Trainingsbureau Progressiegericht Werken. Geraadpleegd op 21 december 2024, van <https://progressiegerichtwerken.nl/straffen-is-een-schijnoplossing-dit-is-wat-je-beter-kunt-doen/>

Vonkenvisie. (z.d.). *Een herstelgerichte aanpak van probleemgedrag: groeikansen voor de hele school*. Geraadpleegd op 21 december 2024, van <https://www.vonkenvisie.be/aanbod/onderwijs/een-herstelgerichte-aanpak-van-probleemgedrag>

Waanders, L. (2022, 12 november). *Straffen en belonen: heeft het zin? 9 tips om het anders aan te pakken*. Loes Waanders I Orthopedagoog MSc. Geraadpleegd op 4 januari 2025, van <https://loeswaanders.com/straffen-en-belonen/>

Windels, L., & Michiels, M. (2016, 12 september). *Herstelgericht werken in een team: Laat collega's praten over wat er echt toe doet*. Sociaal.net. Geraadpleegd op 5 december 2024, van <https://sociaal.net/achtergrond/herstelgericht-werken-in-een-team/>

## HOOFDSTUK VI. REFERENTIELIJST – PERSOONLIJKE COMMUNICATIE

---

Bryon, S. (2024, 11 december). (leerlingenbegeleiding eerste graad op Atheneum Wispelberg). (herstelgericht werken). Persoonlijke communicatie [interview]. Atheneum Wispelberg, Gent.

Anoniem. (2024, 11 december). (leerkracht Nederlands Atheneum Wispelberg). (herstelgericht werken). Persoonlijke communicatie [interview]. Atheneum Wispelberg, Gent.

### 1. Interviewleidraad leerlingenbegeleiding

#### Inleiding

- a. Wat is jouw naam?
- b. Hoe lang bent u al leerlingenbegeleider?
- c. Wat heeft u gemotiveerd om leerlingenbegeleider te worden?

#### Huidige aanpak van conflicten en incidenten

- a. Hoe worden conflicten en probleemgedrag momenteel in het algemeen aangepakt in deze school?
- b. Hoe worden conflicten en probleemgedrag momenteel door u aangepakt in deze school?
- c. Wat zijn volgens u de voornaamste voordelen van jouw huidige benadering? En de nadelen?

#### Kennis en houding tegenover herstelgericht werken?

- a. Bent u bekend met het concept herstelgericht werken?
- b. Wat is uw visie hierop?
- c. Welke weerstand, indien aanwezig, ervaart u bij collega's of leerlingen tegen een herstelgerichte aanpak?
- d. Welke obstakels ziet u bij de implementatie van herstelgericht werken in het schoolsysteem?
- e. Hoe denkt u dat herstelgericht werken de relatie tussen leerkracht en leerling beïnvloedt?
- f. Kunt u een voorbeeld geven van een situatie waarin een herstelgerichte aanpak zou hebben geholpen (of al heeft geholpen)?

#### Tot slot

- a. Heeft u nog suggesties of aandachtspunten voor mijn onderzoek over dit onderwerp?

## **2. Interviewleidraad leerkracht**

### Inleiding

- a. Wat is jouw naam?
- b. Hoeveel jaar geeft u al les?
- c. Wat heeft u gemotiveerd om herstelgericht werken toe te passen?

### Huidige aanpak van conflicten en incidenten

- a. Hoe worden conflicten en probleemgedrag momenteel in het algemeen aangepakt binnen uw school?
- b. Hoe pakt u conflicten en probleemgedrag aan binnen uw klas?
- c. Welke herstelgerichte methodes gebruikt u in deze situaties?
- d. Wat zijn volgens u de voornaamste voordelen van deze aanpak? En wat zijn de mogelijke nadelen of uitdagingen?

### Kennis en houding tegenover herstelgericht werken

- a. Wat betekent herstelgericht werken voor u als leerkracht?
- b. Hoe heeft het toepassen van herstelgericht werken uw manier van lesgeven veranderd?
- c. Welke weerstand, indien aanwezig, ervaart u bij collega's tegen een herstelgerichte aanpak?
- d. Welke obstakels ervaart u zelf?

### Tot slot

- b. Heeft u nog suggesties of aandachtspunten voor mijn onderzoek over dit onderwerp?

### 3. Enquête

## Straffen en herstelgericht werken in het secundair onderwijs

Geachte heer/mevrouw,

Bedankt dat u de tijd neemt om deel te nemen aan deze enquête. Ik ben Ayco Vermeulen, een student sociaal werk aan HoGent. Voor mijn bachelorproject onderzoek ik hoe grensoverschrijdend gedrag in het secundair onderwijs wordt aangepakt. Met deze enquête wil ik inzicht krijgen rond het straffen van leerlingen in het secundair onderwijs. Daarnaast wil ik ook een idee krijgen in hoeverre jullie bekend zijn met herstelgericht werken.

De enquête duurt ongeveer 5 à 10 minuten en uw antwoorden worden volledig anoniem verwerkt. Er zijn geen juiste of foute antwoorden; ik ben op zoek naar uw eerlijke mening en ervaring.

Alvast hartelijk dank voor uw tijd en bijdrage!

Met vriendelijke groeten,

Ayco Vermeulen

[ayco.vermeulen@outlook.com](mailto:ayco.vermeulen@outlook.com) [Ander account](#)



 Niet gedeeld

### Identificatie

Hoe identificeert u zich? \*

- ☐ Man
- ☐ Vrouw
- ☐ Andere

Hoe oud bent u? \*

- ☐ 20-30
- ☐ 31-40
- ☐ 41-50
- ☐ 51-60
- ☐ 61-70

Hoeveel jaar ervaring heeft u in het secundair onderwijs? \*

- ☐ Minder dan 1 jaar
- ☐ 1-5 jaar
- ☐ 6-10 jaar
- ☐ 11-20 jaar
- ☐ 21-30 jaar
- ☐ 31-40 jaar
- ☐ 41-50 jaar

In welke graad geeft u les? \*

- ☐ Eerste graad
- ☐ Tweede graad
- ☐ Derde graad

#### Huidige aanpak en ervaring in uw eigen klas

Hoe vaak gebruik je bestraffende maatregelen als instrument om gedrag te corrigeren? \*

- ☐ Nooit
- ☐ Zelden
- ☐ Soms
- ☐ Vaak
- ☐ Altijd

Welke vormen van bestraffende maatregelen worden door u het meest toegepast \*  
in uw klas? Bijvoorbeeld bij het vergeten van de cursus, de les storen, ...  
(meerdere keuzes mogelijk)

- ☐ Een nota geven
- ☐ Opstel schrijven
- ☐ Strafwerk schrijven
- ☐ Nablijven
- ☐ Ouders contacteren
- ☐ Uit de klas zetten
- ☐ Komt na de les op gesprek
- ☐ Een waarschuwing geven
- ☐ Werkstraf, bijvoorbeeld de refter vegen
- ☐ Er gebeurt niets
- ☐ Ik straf nooit

Hoe vaak gebruik je beloningen om gedrag te stimuleren? \*

- ☐ Nooit
- ☐ Zelden
- ☐ Soms
- ☐ Vaak
- ☐ Altijd

Als je vaker straft dan beloont, wat zijn daar volgens jou de belangrijkste redenen \*  
voor? (meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ Straffen werkt sneller om ongewenst gedrag te stoppen.
- ☐ Straffen is nodig om grenzen te stellen.
- ☐ Belonen wordt door leerlingen niet serieus genomen.
- ☐ Ik krijg meer steun van collega's en ouders voor straffen dan voor belonen.
- ☐ Het schoolsysteem ondersteunt straffen meer dan belonen.
- ☐ Straffen kost minder tijd of moeite.
- ☐ Niet van toepassing: ik beloon veel vaker dan ik straf
- ☐ Anders: \_\_\_\_\_



## Kennis rond herstelgericht werken

Heb je al gehoord van herstelgericht werken? \*

- ☐ Ja
- ☐ Nee

In hoeverre ben je bekend met de principes van herstelgericht werken? \*

- |                      |                       |                       |                       |                       |                       |                  |
|----------------------|-----------------------|-----------------------|-----------------------|-----------------------|-----------------------|------------------|
|                      | 1                     | 2                     | 3                     | 4                     | 5                     |                  |
| Helemaal niet bekend | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | Heel goed bekend |

Wat is je huidige houding ten opzichte van herstelgericht werken? \*

- ☐ Positief, ik ben geïnteresseerd om meer te leren
- ☐ Neutraal, ik weet er niet genoeg over
- ☐ Negatief, ik zie het nut er niet van in

Wat denk je dat de voordelen van herstelgericht werken kunnen zijn in jouw klas/school? Bijvoorbeeld positieve invloed op de schoolcultuur, grotere betrokkenheid van leerlingen, ... \*

Jouw antwoord

Wat zijn volgens jou de nadelen of uitdagingen van herstelgericht werken? Bijvoorbeeld kost meer tijd dan bestraffende maatregelen, moeilijk om in praktijk te brengen, ... \*

Jouw antwoord

Denkt u dat herstelgericht werken een meerwaarde biedt in het onderwijs? \*

- |                 |                       |                       |                       |                       |                       |               |
|-----------------|-----------------------|-----------------------|-----------------------|-----------------------|-----------------------|---------------|
|                 | 1                     | 2                     | 3                     | 4                     | 5                     |               |
| Helemaal oneens | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | Helemaal eens |

Zou je bereid zijn om een herstelgerichte aanpak toe te passen in je klas? Waarom wel of niet? \*

Jouw antwoord